

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ
ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม*

CITIZENSHIP PROMOTION OF THE MEDITATION TEACHERS COURSE
OF THE WILLPOWER INSTITUTE IN SIRINDHORNTTEPRATTANARAM
TEMPLE, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

กุลนิษฐ์ ชาตินักรบ¹ และ เกษฎา ผาทอง³

Atthaphong Phiwhlueng¹ and Ketsada Phathong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: kullanit.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ 3) เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ เป็นการศึกษาแบบผสมผสานวิธี คือ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิเคราะห์เนื้อหา

* Received 12 June 2024; Revised 14 July 2024; Accepted 26 August 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ในแต่ละด้าน คือ 1) ด้านมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน การทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ 3) ด้านยอมรับความแตกต่าง การทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น 4) ด้านเคารพสิทธิ การทำสมาธิช่วย ส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ 5) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม การเสริมสร้างความรู้สึกรักของความเป็นหนึ่งเดียวกัน 6) ด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม มีส่วนช่วยส่งเสริมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: พลเมือง, สมาธิ, สถาบันพลังจิตตานุภาพ, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

Abstract

This research aimed to study: This research has the following objectives : 1) Study citizenship promotion of the meditation teachers course 2) Compare the opinions of students in the meditation teacher curriculum regarding citizenship promotion of the meditation teachers course 3) Provide recommendations on citizenship promotion of the meditation teachers course. This is a mixed methods research, utilizing both quantitative and qualitative research methods. A sample of 130 participants, with five key informants providing additional information. The research tools included questionnaires

and interviews. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, processed with statistical software, along with content analysis.

The research was found as follows :

1) Meditation teachers' curriculum students hold a generally high level. Across all six dimensions.

2) Upon comparing the opinions of meditation teachers' curriculum students with varying levels of education, occupations, and incomes, significant differences were observed in their perceptions of civic engagement promotion according to the curriculum guidelines of the Sirindhornprattanam temple in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, with a significance level of 0.05.

3) Here are the recommendations for promoting civic engagement according to the curriculum guidelines, in each dimension : 1) Freedom and self-reliance students should meditate continuously. 2) Seeing people as equals. Meditation helps to develop kindness and compassion. 3) Acceptance of differences. Meditation increases awareness of oneself and others. 4) Respect for rights. Meditation helps promote fairness and respect develop mental flexibility 5) Social responsibility Strengthening the feeling of unity 6) Understanding democracy and participation help promote the development of democracy more efficiently.

Keywords: Citizenship, Meditation, Willpower institute, Meditation teachers

บทนำ

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่ผู้คนมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดเป็นแบบระบบเครือญาติเกิดความผูกพัน ห่วงใยดูแลทุกข์สุขกัน เป็นสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่น มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบ อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความสมัครสมานสามัคคี มีน้ำใจรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประชาชนยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา มีประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือของคนภายในชุมชน สังคมจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้ง และประชาชนเคารพกฎหมาย ถึงแม้จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายค่อนข้างน้อย ซึ่งส่งผลให้บ้านเมืองมีแต่ความสงบสุข แต่สิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไป เพราะคนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวยโดยไม่คำนึงถึงว่าจะร่ำรวยมาได้โดยวิธีใด เกิดการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม คนขาดน้ำใจที่จะช่วยเหลือกัน ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ความเสื่อมทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและยิ่งเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมการเมือง การปกครองที่มีความซับซ้อนมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว ทำให้ไม่สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจึงส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยก่อให้เกิดปัญหาในระดับประเทศ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาความแตกแยกของประชาชนภายในประเทศ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้กลายเป็นวิกฤติปัญหาเรื้อรังที่หาทางแก้ไม่ได้และความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดปัญหา ต่าง ๆ ตามมามากมาย และนับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555)

ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และทำให้การพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายต่างพยายามที่จะหา

วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หมดไป และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทยมีความสุขและมีสันติสุขได้ คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีไม่ได้เฉพาะแต่ การรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่ ของตนเองพียงมีเท่านั้น แต่ต้องหันมาสนใจในเรื่องของการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ และสันติสุข มีอิสระที่กระทำการสิ่งใด ๆ ภายใต้ขอบเขตกฎหมายโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น แนวคิดในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นเรื่องที่แทบทุกประเทศในโลกพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น และให้ความสำคัญมาโดยตลอด เพราะต่างตระหนักถึงความจำเป็นและคุณค่าของความเป็นพลเมืองที่ดีที่จะเป็นเครื่องมือนำพาประเทศให้อยู่รอดและก้าวพ้นวิกฤติการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเมื่อประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแล้วย่อมส่งผลดีต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งเมื่อสังคมโลกและสังคมไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีการตื่นตัวเรื่องการฝึกสมาธิมากขึ้น เพราะมนุษย์เห็นคุณค่าของสมาธิว่าเป็นการทำจิตใจให้สงบ เมื่อจิตสงบจะทำให้จิตเป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วก็สามารถผลิตพลังจิต พลังจิตสามารถใช้ควบคุมจิตใจได้ จิตของมนุษย์เป็นของประเสริฐมาก ถ้าควบคุมได้ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในสังคมมนุษย์ (พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิรินธโร), 2554: 92) ต้องลงมือปฏิบัติโดยอาศัยหลักธรรม คือ ไตรสิกขาได้แก่ ศีล เป็นตัวช่วยให้เว้นความชั่ว สมาธิ ทำให้จิตแจ่มใส เมื่อจิตแจ่มใสย่อมเกิดสติปัญญาสามารถพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพดียิ่ง ๆ ขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้ง ปรีชาธรรม ปฏิบัติธรรมและปฏิเวธธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติธรรมให้ครบทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญา และเหตุที่เลือกศึกษาการปฏิบัติสมาธิของครูสมาธิตามแนวทางของสถาบันพลังจิตตานุภาพ เพราะทางสถาบันแห่งนี้ ได้มีการอบรมหลักสูตรครูสมาธิมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี ให้แก่บุคคลทั่วไปทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว

จะเรียกว่า “ครูสมาธิ” ผู้วิจัยอยากจะทราบว่าเมื่อปฏิบัติสมาธิแล้วจะส่งผลต่อ “ความเป็นพลเมือง” ภายใต้อะไรบ้าง และหลักเสมอภาค การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน หรือ ประชาชนปกครองตนเอง ซึ่ง “ความเป็นพลเมือง” ต้องประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ 1) มีอิสรภาพและพึงตนเองได้ 2) เห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน 3) ยอมรับความแตกต่าง 4) เคารพสิทธิผู้อื่น 5) รับผิดชอบต่อสังคม 6) เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 31 - 60) จึงเป็นที่มาและความสำคัญ ของปัญหาในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 191 คน (นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตั้งแต่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2557 - 10 กันยายน พ.ศ. 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 130 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และเป็นผู้บริหารสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขา 96 วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยผู้วิจัยเลือกจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ท่าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ – สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่งในสถาบัน วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์ เวลาที่สัมภาษณ์ รุ่นที่เรียน และปีที่เรียน

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ฉบับ

2) ส่งแบบสอบถาม จำนวน 130 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

4) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 130 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลต่อไป

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 5 ฉบับ

2) ติดต่อประสานงาน เพื่อบันทึกวันเวลาและสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ในการสื่อสารที่จะทำความเข้าใจถึงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4) วันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียง และถ่ายภาพ และผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.1.2 วิเคราะห์ระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

4.1.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้าน เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé)

4.1.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมด ได้แก่ การจัดกรอบแนวคิด (Conceptualize) การแสดงความคิดเห็น (Commentate) จัดหมวดหมู่ (Category) การจำแนกกลุ่ม (Classify) สารสำคัญ (Content) และประเด็น (Concept) จะกระทำไปพร้อมๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

ผลการวิจัย

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านการยอมรับความแตกต่าง ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิ จะพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง การเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของจิตใจ การเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ การลดความเครียด การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง และการสร้างมุมมองที่ชัดเจนและสามารถเป็นกลางในการเผชิญและจัดการปัญหาได้ด้วยปัญญากับสถานการณ์ในการดำเนินชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้ไม่ต้องเป็นภาระของสังคม

2) ด้านเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ การลดความอคติและเพิ่ม

เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในการตัดสินใจ การส่งเสริมการรับรู้ การเสริมสร้างการรับฟังที่มีคุณภาพ เหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่ยุติธรรมและความเท่าเทียมมากขึ้น

3) ด้านยอมรับความแตกต่าง นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น การลดความอคติและเพิ่มการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลมากกว่าอารมณ์เป็นการส่งเสริมและพัฒนาจิตใจความเป็นมนุษย์ การเสริมสร้างความสงบทางจิต ช่วยให้การรับฟังมีคุณภาพ และการส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างมากขึ้น

4) ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพ พัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจทำให้เราเห็นว่าทุกคนมีสิทธิและความสำคัญเท่าเทียมกันในมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เรามีความสามารถในการสร้างสังคมที่มีความเคารพและยอมรับในสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น

5) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความเมตตา ต่อเพื่อนร่วมโลกและการส่งเสริมความสงบในจิตใจและสมาธิจะทำให้มีการฟังอย่างมีคุณภาพ การเสริมสร้างความรู้สึกรักของความเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นการพัฒนาทางจิตใจ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อสังคมมนุษย์

6) ด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรักของความเป็นหนึ่งเดียวกัน การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ และการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านมีสุขภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านเห็นคุณค่าร่วมกัน ด้านยอมรับความแตกต่าง ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ได้สอดแทรกหลักธรรมและครองตนครองเรือน โดยการยึดหลักการพึ่งพาตนเอง การนั่งสมาธิเพื่อให้มีสติ ระลึกรู้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมงคล ปิยบุตโต (หลวงปากดี) และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ ผลการศึกษา พบว่า มีคุณค่าทางด้านผู้นำ คุณค่าด้านความสามัคคี คุณค่าด้านพัฒนาด้านจิตใจ และคุณค่าด้านพัฒนาตนเองจึงนับได้ว่าสมาธิกรรมฐานตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพนั้นมีคุณค่าอย่างแพร่หลายทั้งนี้ยังมีประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติกว่าแสนคนได้เปิดสาขาเป็นศูนย์สมาธิ 180 สาขาทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย ต่างประเทศอีก 9 สาขาเป็นเวลา 20 ปี

2. การศึกษาวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระณรงค์ คุณธำโร (สีสุวัน) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนดงสวรรค์ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่นำมาใช้ คือ (1) ด้านร่างกาย ได้แก่ หลักไตรลักษณ์ (2) ด้านจิตใจ ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ (3) ด้านสังคม ได้แก่ ขันติ (4) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ละเว้นอบายมุข ผลที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ คือ การเข้าใจความจริงของชีวิต มีศีลธรรมเป็นพื้นฐาน ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้หลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนา โดยการทำบุญให้ทานอยู่เสมอ เป็นเหตุให้ความทุกข์ลดลงได้ การทำบุญเป็นเหตุให้จิตใจสงบ และเจริญสมาธิ นักเรียนมีการประยุกต์ใช้สมาธิ มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์ สุจริต ด้านวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านรักความป็นไทย และด้านจิตสาธารณะ ไม่แตกต่างกันตามหลักพุทธธรรมได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมือง และสามารถนำไปพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคง ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิ จะพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง การเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของจิตใจ การเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ การลดความเครียด การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง และการสร้างมุมมองที่ชัดเจนและสามารถเป็นกลางในการเผชิญและจัดการปัญหาได้ด้วยปัญญา กับสถานการณ์ในการดำเนินชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้ไม่ต้องเป็นภาระของสังคม

ด้านเห็นคุณค่าในตัวเอง นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ การลดความอคติและเพิ่มเหตุผล

มากกว่าอารมณ์ในการตัดสินใจ การส่งเสริมการรับรู้ การเสริมสร้างการรับฟังที่มีคุณภาพ เหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่ยุติธรรมและความเท่าเทียมมากขึ้น

ด้านยอมรับความแตกต่าง นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น การลดความอคติและเพิ่มการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลมากกว่าอารมณ์เป็นการส่งเสริมและพัฒนาจิตใจความเป็นมนุษย์ การเสริมสร้างความสงบทางจิต ช่วยให้การรับฟังมีคุณภาพ และการส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างมากขึ้น

ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพ พัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจทำให้เราเห็นว่าทุกคนมีสิทธิและความสำคัญเท่าเทียมกันในมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เรามีความสามารถในการสร้างสังคมที่มีความเคารพและยอมรับในสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น

ด้านรับผิดชอบต่อสังคม นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความเมตตา ต่อเพื่อนร่วมโลกและการส่งเสริมความสงบในจิตใจและสมาธิจะทำให้มีการฟังอย่างมีคุณภาพ การเสริมสร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นการพัฒนาทางจิตใจ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อสังคมมนุษย์

ด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน เพราะการทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นหนึ่งเดียวกัน การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ และการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้เราสามารถเข้าใจและมีส่วนช่วยส่งเสริมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.1 นักศึกษาหลักสูตรครูสมานีมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมานี โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักศึกษาหลักสูตรครูสมานีที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมานี ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ในแต่ละด้าน คือ 1) ด้านมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ นักศึกษาควรทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านเห็นคุณค่าเท่ายกย่อง การทำสมาธิช่วยเสริมสร้างความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ 3) ด้านยอมรับความแตกต่าง การทำสมาธิช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น 4) ด้านเคารพสิทธิ การทำสมาธิช่วย ส่งเสริมความยุติธรรมและการเคารพ พัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ 5) ด้านรับผิดชอบต่อสังคม การเสริมสร้างความรู้สึกของความเป็นหนึ่งเดียวกัน 6) ด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม มีส่วนช่วยส่งเสริมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ และข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผล แล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวทางหลักสูตรครูสมานี ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก จึงควรรักษามาตรฐานไว้ต่อไป แบ่งเป็นรายด้านในการเสนอแนะเชิงนโยบายลำดับ ดังนี้

1) รัฐบาลควรบรรจุการเรียนการสอนหลักสูตรครูสมานี ในสถาบันการศึกษาของรัฐ เป็นหนึ่งในวิชาหลักของหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ บทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงชั้นมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิต และเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

2) หน่วยงานของรัฐควรนำหลักสูตรไปอบรม บุคลากร ก่อนที่จะเริ่มทดลองปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมของแต่ละบุคคล มีสติในการทำงาน และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

3) องค์กรสงฆ์ควรนำหลักสูตรครูสมาธิ บรรจุในหลักสูตรการเรียนธรรมศึกษาของพระภิกษุสามเณร จะเป็นประโยชน์ต่อวงการพระสงฆ์อย่างยิ่ง

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรศึกษาการเปรียบเทียบวิธีการสอนสมาธิในสมัยพุทธกาลกับในสมัยปัจจุบันเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

2) ควรศึกษาการสอนสมาธิของครูผู้สอนสมาธิ ที่เป็นพระสงฆ์กับฆราวาส มีวิธีการสอนที่แตกต่างกันอย่างไร

3) ควรศึกษาแนวทางการสอนหลักสูตรครูสมาธิ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรพระพุทธศาสนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education).

กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น

พระณรงค์ คุณธำโร (สีสุวัน). (2564). ศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา

ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร). (2554). ธรรมะรุ่งอรุณ 2. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

พระมงคล ปิยบุตโต (หลวงปากดี) และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนสมาธิ

ตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 19(1), 24.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
(2555). การปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2565. จาก
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/main.php?filename=The_House_of_Representatives